

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Ε΄ Δημοτικού

Τίτλος:

«Σε γνωρίζω από την κόψη»

Συγγραφή: ΠΕΤΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Εφαρμογή: ΧΟΡΟΖΙΔΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥΛΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας πρωτοβάθμιας:

Κώστας Ντίνας & Σωφρόνης Χατζησαββίδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Σε γνωρίζω από την κόψη...

Εφαρμογή σεναρίου

Σαββατούλα Χοροζίδου

Δημιουργία σεναρίου

Κωνσταντίνος Πέτρου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Ε΄ Δημοτικού

Σχολική μονάδα

Διαπολιτισμικό Δημοτικό Σχολείο Νέων Επιβατών

Χρονολογία

Από 19-03-2014 έως 27-03-2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

Γλώσσα Ε΄ Δημοτικού, τεύχος β΄, ενότητα 12: «25^η Μαρτίου»

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Ι. Φιλολογικής ζώνης

Νεοελληνική Γλώσσα

Ιστορία

Χρονική διάρκεια

Για την εφαρμογή του σεναρίου απαιτήθηκαν 12 διδακτικές ώρες.

Χώρος

I. Φυσικός χώρος

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο Πληροφορικής

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για να είναι εφικτή η υλοποίηση του σεναρίου θα πρέπει ο εκπαιδευτικός καθώς και οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με τη διαχείριση αρχείων και φακέλων, με τη χρήση επεξεργαστή κειμένου, με την πλοήγηση στο διαδίκτυο, καθώς και με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία. Όσον αφορά στην υλικοτεχνική υποδομή, προϋπόθεση για την εφαρμογή του σεναρίου αποτελεί η ύπαρξη εργαστηρίου Πληροφορικής με προβολικό μηχάνημα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Κωνσταντίνος Πέτρου, Σε γνωρίζω από την κόψη... , Νεοελληνική Λογοτεχνία, Ε΄ Δημοτικού, 2013.

Το σενάριο αντλεί

Το σενάριο είναι πρωτότυπο στη σύλληψη.

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο ως προέκταση της ενότητας 12 που υπάρχει στο βιβλίο *Γλώσσα Ε΄ Δημοτικού*, η οποία αναφέρεται στην 25^η Μαρτίου 1821, προσδοκά να δώσει την ευκαιρία στους μαθητές να μάθουν περισσότερα για τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν». Αυτό θα προκύψει καταρχάς διαβάζοντας οι μαθητές ολόκληρο το ποίημα του Διονύσιου Σολωμού, του οποίου οι 2 πρώτες στροφές αποτελούν τον εθνικό μας ύμνο, και κατόπιν προσπαθώντας να εντοπίσουν τα γεγονότα και τα νοήματα που εμπεριέχονται σε αυτό.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η ελληνική εκπαίδευση εδώ και αρκετά χρόνια θα έπρεπε να είχε αλλάξει «πρόσωπο», ακολουθώντας το ρεύμα που υιοθέτησαν πολλά εκπαιδευτικά συστήματα, τουλάχιστον στην Ευρώπη. Η εμμονή σε πρακτικές του παρελθόντος, η στείρα φαντασία αυτών που δημιουργούν το πλαίσιο λειτουργίας για την παιδεία, αλλά και η ενσωμάτωση όλων των καταναλωτικών προτύπων στη φιλοσοφία της νέας γενιάς, η οποία μεγάλωσε σε ένα καθεστώς ευμάρειας και «εύκολων λύσεων», κατέστησαν την ελληνική παιδεία ένα κακέκτυπο συστήματος, που μόνο πολιτισμό, δημιουργικότητα, φαντασία και μεράκι δεν προάγει.

Έτσι, οι μαθητές, «γνήσια τέκνα» αυτού του συστήματος, έρχονται σε επαφή με την ποίηση μόνο ως υποχρέωση ή ως απαγγελία σε κάποια σχολική εορτή, για να τους «καμαρώσουν» οι οικείοι τους. Ίσως θα ήταν υπερβολή να υποστηρίξει κάποιος ότι ανάμεσα στους μαθητές και των δύο πρώτων βαθμίδων εκπαίδευσης ελάχιστοι γνωρίζουν ότι οι δύο στροφές που ακούγονται ως Εθνικός Ύμνος της χώρας μας είναι η αρχή ποιήματος 158 στροφών, που έγραψε ο Διονύσιος Σολωμός (αυτό το ξέρουν όλοι), επτανήσιος ποιητής που έζησε σε εκείνα τα χρόνια της Επανάστασης του 1821.

Ακόμα λιγότεροι ίσως γνωρίζουν ότι αυτό το μεγάλο ποίημα είναι μια αποτύπωση των γεγονότων που εκτυλίχθηκαν κατά τα δύο πρώτα χρόνια του Ξεσηκωμού.

Επιπλέον, όλοι οι Έλληνες γνωρίζουμε για τα γεγονότα της Επανάστασης μέσα από τις πηγές, αλλά πολύ περισσότερο από τα σχολικά βιβλία. Όποια και να είναι η θέση των ιστορικών, δεν παύει να είναι καθαρά επιστημονική. Γι' αυτό η μελέτη του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν» από λογοτεχνικής πλευράς είναι απαραίτητη. Έτσι, η σοβαρότητα και ακρίβεια της ιστορικής επιστήμης διαλέγονται με την ευαισθησία και τα υψηλότερα νοήματα της λογοτεχνίας. Η «κοσμογονική» και «διαφορετική» απεικόνιση του ελληνικού θαύματος του 1821 μέσα από τον Ύμνο είναι ένα από τα πλεονεκτήματά της σε σύγκριση με την Ιστορία.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Η τετριμμένη επανάληψη των όσων «πρέπει» να ακουστούν κάθε φορά που έρχεται ο εορτασμός της 25^{ης} Μαρτίου 1821 «επιβάλλει» από την πλευρά των μαθητών μια διαφορετική προσέγγιση της εξέλιξης της Επανάστασης, ιδωμένη από μια διαφορετική πλευρά. Οι μαθητές στερούνται εξαιτίας αυτής της στείρας παράθεσης «ξερών» ιστορικών γεγονότων πλήθος γνώσεων τόσο για τον κόσμο όσο και για τη γλώσσα, και βέβαια για τη λογοτεχνία. Η διαφορετική προσέγγιση που προαναφέρθηκε προσφέρει βεβαίως και νέους γραμματισμούς στους μαθητές.

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να αντιληφθούν την πολύπλευρη διάσταση του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν» καθώς και ορισμένα στοιχεία γραφής του·
- να γνωρίσουν σημαντικά ιστορικά γεγονότα των δύο πρώτων χρόνων της Επανάστασης·

- να μάθουν για τη στάση των Μεγάλων Δυνάμεων στο Ελληνικό ζήτημα·
- να μάθουν για τις εμφύλιες διαμάχες των Ελλήνων διαχρονικά·
- να διαπιστώσουν τη συμβολή του ναυτικού στην έκβαση του Αγώνα·
- να ανακαλύψουν το τίμημα για την απόκτηση της ελευθερίας το 1821·
- να γνωρίσουν επιπλέον πληροφορίες για τον Εθνικό Ύμνο.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να αποκτήσουν νέο λεξιλόγιο, ως αποτέλεσμα της ενασχόλησής τους με τον «Ύμνον εις την Ελευθερίαν»·
- να εξοικειωθούν με τον λογοτεχνικό και δη ποιητικό λόγο·
- να καλλιεργήσουν τον (ψηφιακό) γραπτό τους λόγο, δημιουργώντας κείμενα·
- να εξοικειωθούν με την οργάνωση πληροφοριών γύρω από ένα θέμα.

Γραμματισμοί

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να αντλούν πληροφορίες από ψηφιακά περιβάλλοντα όπως ψηφιακές εγκυκλοπαίδειες και λεξικά·
- να εξοικειωθούν με την άντληση ποικίλων πληροφοριών από δικτυακούς τόπους·
- να εξοικειωθούν με λογισμικό επεξεργαστή κειμένου και δη με τη χρήση ορισμένων από τα εργαλεία που διαθέτει·
- να μάθουν να αποθηκεύουν ένα αρχείο.

Διδακτικές πρακτικές

Οι διδακτικές πρακτικές με τις οποίες είναι απαραίτητο να υλοποιηθεί το συγκεκριμένο σενάριο είναι η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και η σταδιακή ανακάλυψη και εμπέδωση της γνώσης. Η χρήση των ερωτήσεων για την εκμείωση

της προγενέστερης γνώσης των μαθητών αλλά και ο καταγιτισμός ιδεών και ερεθισμάτων αποτελούν τα χαρακτηριστικά στα οποία θα βασιστεί ο εκπαιδευτικός για την εκπλήρωση των στόχων του σεναρίου. Περισσότερα όμως μπορεί να διακρίνει κάποιος διαβάζοντας τα στάδια και την πορεία διδασκαλίας (βλ. [κεφ. Ε. Λεπτομερής παρουσίαση της πρότασης.](#))

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφετηρία για την εφαρμογή του σεναρίου αποτέλεσε ο εορτασμός της 25^{ης} Μαρτίου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Κάθε χρόνο σε όλη την Ελλάδα, από την Α΄ ως την Στ΄ Δημοτικού, το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών προβλέπει την ανάγνωση κειμένων και ποιημάτων για την Επανάσταση του 1821. Επίσης, το μάθημα της Ιστορίας της Στ΄ Τάξης αναφέρεται αρκετά στην Επανάσταση του 1821 και στα αποτελέσματά της. Τέλος, σίγουρα σχεδόν σε όλους τους Έλληνες το άκουσμα του Εθνικού Ύμνου φέρνει στο μυαλό τους τα σχολικά χρόνια.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο παρόν σενάριο οι μαθητές εκμεταλλεύονται τις υπηρεσίες του διαδικτύου τόσο για την αναζήτηση πληροφοριών, όσο και για την πρόσβαση σε ψηφιακά περιβάλλοντα (λεξικό, βιβλιοθήκη).

Κείμενα

Από το *Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Ε΄-Στ΄ Δημοτικού*:

[«Ο μικρός μπουρλοτιέρης»](#), Γαλάτεια Γρηγοριάδη-Σουρέλη

Από το βιβλίο μαθητή *Ιστορία του Νεότερου και Σύγχρονου κόσμου – Στ΄ Δημοτικού*

Ενότητα Β, κεφάλαιο 8, «[Ο Ρήγας Βελεστινλής και ο Αδαμάντιος Κοραής](#)», σ. 59.

Ενότητα Γ, κεφάλαιο 7, «[Η άλωση της Τριπολιτσάς](#)», σ. 99.

Ενότητα Γ, κεφάλαιο 8, «[Οι αγώνες του Κανάρη](#)», σ. 103.

Ενότητα Γ, κεφάλαιο 9, «[Η εκστρατεία του Δράμαλη – Δερβενάκια](#)», σ. 107.

Ενότητα Γ, κεφάλαιο 11, «[Ο Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο – Ο Παπαφλέσσας](#)», σ. 116.

Ιστοσελίδες

«[Υμνος εις την Ελευθερία: Τον έχετε διαβάσει όλο;](#)», στον ενημερωτικό ιστότοπο <http://www.madata.gr/>

Ψηφιακά περιβάλλοντα

[Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής Γλώσσας \(Τριανταφυλλίδη\)](#)

[Βικιπαίδεια](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1η & 2η διδακτική ώρα

(Ολομέλεια)

Με το τέλος της ανάγνωσης του κειμένου «[Ο μικρός μπουρλοτιέρης](#)» (σσ. 198-201) της Γαλάτειας Γρηγοριάδου-Σουρέλη που υπάρχει στο *Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων των Ε΄ & Στ΄*, συζητήθηκαν οι ερωτήσεις-δραστηριότητες που υπάρχουν στο τέλος. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στα παρακάτω θέματα:

- Στον μεγάλο ξεσηκωμό των Ελλήνων του 1821 ενάντια στους Τούρκους, του οποίου την επέτειο γιορτάζουμε στις 25 Μαρτίου. Στο συγκεκριμένο θέμα

κρίθηκε αναγκαία η σύνδεση της βυζαντινής ιστορίας, την οποία διδάσκονται οι μαθητές/-τριες στην Ε΄ Τάξη, με την απαρχή της Ελληνικής Επανάστασης, έτσι ώστε να γίνει κατανοητή η ιστορική χρονογραμμή των γεγονότων. Συγκεκριμένα, κλήθηκαν τα παιδιά να θυμηθούν την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 και την εξάπλωση των Τούρκων στο βυζαντινό κράτος και κατ'επέκταση στην ελληνική χερσόνησο. Έτσι μπόρεσαν να καταλάβουν το πότε οι Έλληνες υποδουλώθηκαν και το πότε ξεσηκώθηκαν.

- Στον ναύαρχο Μιαούλη ως μπουρλοτιέρη του παραπάνω ξεσηκωμού και στο όραμά του για την ελευθερία των μελλοντικών γενεών.
- Στην αποσαφήνιση των εννοιών διχόνοια-ομόνοια και στην ερμηνεία της άποψης του Μιαούλη «*Ο αγώνας για το μέσα μας. Να, αυτό, τον εαυτό μας πρέπει να κερδίσουμε! Σε μια λεύτερη πατρίδα η σκλαβιά δεν έχει τόπο. Και ο Τούρκος είναι καλύτερη σκλαβιά μπροστά στη σκοτεινιασμένη ψυχή· και σκλαβιά που φαίνεται και πολεμιέται*». Για την κατανόηση της παραπάνω άποψης ζητήθηκε από τα παιδιά να αναφέρουν παραδείγματα από τη σχολική ζωή σχετικά με τις ομαδικές εργασίες που κάνουν. Το πώς αισθάνονται σε αυτές, αν συμφωνούν ή διαφωνούν για την εξέλιξη της εργασίας και πώς επιλύουν τις τυχόν διαφορετικές απόψεις. Τα περισσότερα παιδιά δήλωσαν ότι προτιμούν αυτές τις εργασίες γιατί βοηθιούνται μεταξύ τους και ότι δεν υπάρχει πρόβλημα με τις διαφορετικές γνώμες. Κάποιοι/-α υποχωρεί ή προσπαθούν να τις συνδυάσουν όλες. Έτσι, κατάλαβαν ότι αυτό που λέει ο Μιαούλης, στην πραγματικότητα είναι αυτό που εφαρμόζουν στην ομαδική εργασία: νικούν τον ατομικό εγωισμό και πορεύονται όλοι/-ες μαζί για την επίτευξη ενός στόχου.
- Στην προβολή ολόκληρου του ποιήματος «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» του Διονύσιου Σολωμού. Τα παιδιά κλήθηκαν να διαβάσουν ένα ένα μεγάλωφωνα

τις στροφές του εθνικού ύμνου. Αξίζει να επισημανθεί ότι κάποια στιγμή τους κούρασε αυτή η δραστηριότητα, εξαιτίας των δύσκολων νοημάτων και κάποιων λέξεων του ύμνου. Για το λόγο αυτό η συγκεκριμένη διαδικασία δε συνεχίστηκε στις επόμενες διδακτικές ώρες και επιπλέον, αποτέλεσε και ένα από τα κριτήρια επιλογής δραστηριοτήτων του σεναρίου. (Στο πεδίο της κριτικής αλλά και στην παρουσίαση των διδακτικών ωρών αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους η εκπαιδευτικός που εφάρμοσε το σενάριο επέλεξε κάποιες δραστηριότητες αυτού).

Εικόνα 1: Ανάγνωση κειμένου

Εικόνα 2: Προβολή εθνικού ύμνου

3η & 4η διδακτική ώρα

(Ολομέλεια)

Επειδή δεν υπήρχε προβολικός πίνακας στο εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου, ο οποίος αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή του σεναρίου σύμφωνα με τον συντάκτη του, οι μαθητές/-τριες χωρίστηκαν στην τάξη σε 4 ομάδες και με τη βοήθεια του προτζέκτορα παρουσιάστηκε το [1^ο Φύλλο Εργασίας](#). Ζητήθηκε από τις ομάδες να κρατήσουν σημειώσεις τις οποίες, αργότερα, αντέγραψαν στο εργαστήριο Πληροφορικής (αρχείο: Φύλλα Εργασίας). Από το Φύλλο αυτό πραγματοποιήθηκαν η 1^η και 3^η δραστηριότητα, δεδομένου ότι η 2^η ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να διαβάσουν το εθνικό ύμνο, διαδικασία που την είχαμε κάνει το προηγούμενο δίωρο, η 4^η παραπέμπει σε λεξικό για άγνωστες λέξεις τις οποίες δε συναντήσαμε ακόμα και η 5^η προϋποθέτει την εργασία στο εργαστήριο. Στην πρώτη δραστηριότητα διαβάσαμε τις στροφές (144-145) του Ύμνου, που αναφέρονται στη διχόνοια και το σχετικό κεφάλαιο του βιβλίου της *Ιστορίας* της Στ' Τάξης ([Κεφάλαιο 11, «Ο Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο – Ο Παπαφλέσσας», σ. 116](#)), όπου γίνεται λόγος για τις εμφύλιες διαμάχες της Επανάστασης. Τα παιδιά σχολίασαν τις δύο στροφές και η κάθε ομάδα κατέγραψε την άποψή της.

Εικόνα 3: Εμφύλιες διαμάχες–βιβλίο *Ιστορίας*

Στη συνέχεια συζητήθηκε η 3^η δραστηριότητα σχετικά με το μέγεθος του Ύμνου και την τεχνική του (στροφές, μέτρο, ομοιοκαταληξία).

Από το [2^ο Φύλλο Εργασίας](#) πραγματοποιήθηκαν η 1^η και η 3^η δραστηριότητα που σχετίζονται με την αντίστοιχη του 1^{ου} Φύλλου Εργασίας (αρχείο: Φύλλα Εργασίας). Συγκεκριμένα και οι δύο αναφέρονται στο θέμα της διχόνοιας μεταξύ των Ελλήνων εξαιτίας των εμφύλιων διαμαχών τους. Δεν πραγματοποιήθηκαν η 2^η δραστηριότητα γιατί θεωρήθηκε ότι η αποσπασματική αναφορά της στον εμφύλιο πόλεμο δεν θα βοηθούσε να καταλάβουν τα παιδιά το τόσο σημαντικό γεγονός αλλά και θα τα κούραζε με τις συνεχείς αλλαγές χρονολογιών, η 4^η γιατί προηγήθηκε στο 1^ο Φύλλο Εργασίας και η 5^η γιατί η εκπαιδευτικός που εφάρμοσε το σενάριο εξείρεσε όλες τις απαγγελίες του, εξαιτίας της επιλογής της να εφαρμόσει μέρος αυτού, όπως προτείνει και ο συντάκτης του.

5η & 6η διδακτική ώρα

(Ολομέλεια)

Στη συνέχεια, παρουσιάστηκε το [3^ο Φύλλο Εργασίας](#), του οποίου όλες οι δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν, δεδομένου ότι αναφέρονται σε δύο εξίσου σημαντικά γεγονότα της επανάστασης: στον απαγχονισμό του πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου του Ε΄ και στις θαλάσσιες δραστηριότητες των επαναστατημένων ναυτικών, με πρώτο και καλύτερο τον Κωνσταντίνο Κανάρη (αρχείο: Φύλλα Εργασίας).

Εικόνα 4: Ο αγώνας του Κανάρη

7η & 8η διδακτική ώρα

(Ολομέλεια)

Από το [4^ο Φύλλο Εργασίας](#), πραγματοποιήθηκαν οι τρεις πρώτες δραστηριότητες που αναφέρονται στην πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου (αρχείο: «Φύλλα Εργασίας»). Η 4^η και η 5^η εξαιρέθηκαν γιατί εξετάζουν το θέμα της αγριότητας των Ελλήνων το οποίο είναι αυτονόητο ότι υπάρχει σε έναν πόλεμο. Επιπλέον, θεωρήθηκε ότι η εκτενής και αρκετά απαιτητική ως προς το γνωστικό επίπεδο ομιλία του Λιαντίνη που προτείνει ο συγγραφέας, δεν θα γινόταν κατανοητή σε αυτή την ηλικία.

Εικόνα 5: Πρώτη πολιορκία Μεσολογγίου

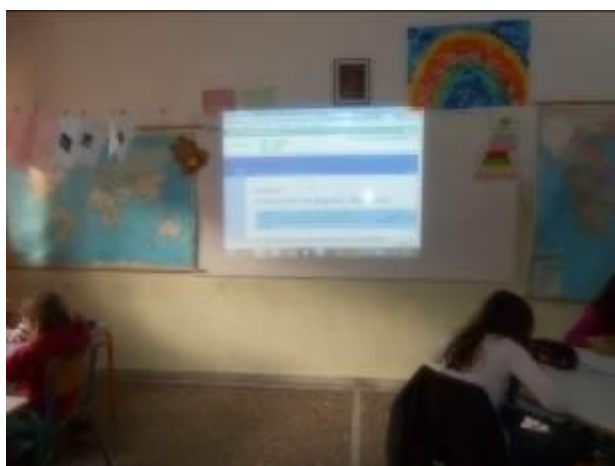

Κατόπιν, πραγματοποιήθηκε η 1^η δραστηριότητα του [5^{ου} Φύλλου Εργασίας](#), σχετικά με την ανδρεία των Ελλήνων. Οι επόμενες δύο αναφέρονται στο ίδιο θέμα για αυτό προτιμήθηκε η πρώτη, η οποία και το επεξεργάζεται ικανοποιητικά.

9η & 10η διδακτική ώρα

(Ολομέλεια)

Από το στο [6^ο Φύλλο Εργασίας](#) πραγματοποιήθηκαν η 1^η, η 5^η και η 6^η δραστηριότητα, οι οποίες αναφέρονται στην άλωση της Τριπολιτσάς και στη μάχη στα Δερβενάκια (αρχείο: «Φύλλα Εργασίας»). Οι δραστηριότητες που παραλείπονται σχετίζονται με την αγριότητα των εικόνων της παραπάνω μάχης, που περιγράφονται στον ύμνο και, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, θεωρήθηκε ότι ήταν περιττή η εστίαση σε αυτές.

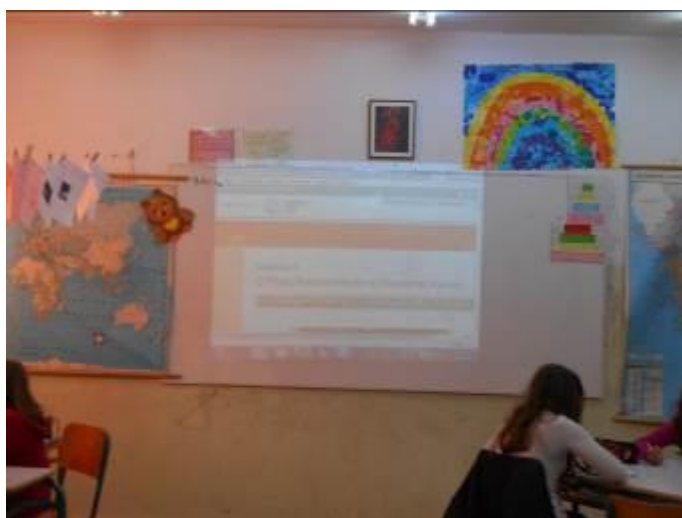
Εικόνα 6: Η μάχη στα Δερβενάκια

Από το [7^ο Φύλλο Εργασίας](#), πραγματοποιήθηκαν η 1^η και η 2^η δραστηριότητα οι οποίες αναφέρονται στη στάση των Μεγάλων Δυνάμεων στο θέμα της ελληνικής

επανάστασης. Η 3^η και η 4^η δραστηριότητα παραλείφθηκαν εξαιτίας της εστίασής τους στη στάση των Αμερικανών και των Ισπανών, μέσω αναφοράς σε διάγγελμα προέδρου, γεγονός που θεωρήθηκε αρκετά δύσκολο για τα συγκεκριμένα παιδιά.

Τέλος, από το [8^ο Φύλλο Εργασίας](#), πραγματοποιήθηκε η 1^η δραστηριότητα η οποία αναφέρεται στο βιογραφικό και τη συνεισφορά του Ρήγα στον Ελληνικό Αγώνα. Οι επόμενες 7 δραστηριότητες παραλείφθηκαν γιατί αναφέρονται και πάλι στις Μεγάλες Δυνάμεις, στην προεπαναστατική περίοδο, σε απαγγελία των πρώτων 16 στροφών του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν» από τον Γιάγκο Αργυρόπουλο, σε παραπομπή και πάλι στο βιβλίο Ιστορίας της Στ' Τάξης για την περιγραφή της ζωής των Ελλήνων στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και τα δεινά που υφίσταντο.

Εικόνα 7: Ο Ρήγας

Το [9^ο Φύλλο Εργασίας](#), δεν παρουσιάστηκε εξαιτίας του ότι από την αρχή δηλώθηκε ότι θα εφαρμοστεί μέρος του σεναρίου.

11η & 12η διδακτική ώρα

(Εργαστήριο Πληροφορικής)

Οι ομάδες μεταφέρθηκαν στο εργαστήριο όπου αντέγραψαν τις απαντήσεις τους στα δοσμένα τροποποιημένα Φύλλα Εργασίας (αρχείο: Φύλλα Εργασίας).

Εικόνα 8: Εργασία στο εργαστήριο

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/-Α ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

1^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Ἡ Διχόνια, πὸν βαστάει
ἓνα σκῆπτρο ἢ δολερὴ
καθενὸς χαμογελάει,
πάρ' το, λέγοντας, κι ἐσύ.
Κεῖο τὸ σκῆπτρο πὸν σᾶς δείχνει,
ἔχει ἀλήθεια ὠραῖα θωριά·
μὴν τὸ πιᾶστε, γιατί ρίχνει
εἰσὲ δάκρυα θλιβερά

Τι περιγράφουν οι δύο αυτές στροφές;

Διαβάστε περισσότερα και στο σχετικό κεφάλαιο του βιβλίου της *Ιστορίας* της Στ' Τάξης ([σελ.116](#)), όπου γίνεται λόγος για τις εμφύλιες διαμάχες της Επανάστασης και γράψτε τις σκέψεις σας.

Δραστηριότητα 3

Συζητήστε στην ομάδα σας και μετά καταγράψτε την άποψή σας για θέματα όπως το περιεχόμενο, η γλώσσα, το μέγεθος του Ὕμνου και η τεχνική του (στροφές, μέτρο, ομοιοκαταληξία).

[επιστροφή](#)

2^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Για ποιο σκήπτρο μιλάει ο ποιητής; Διαβάστε τη στροφή 147. Συμφωνείτε με αυτό που αναφέρει ο ποιητής; Στη στροφή 156 αναφέρεται ο Άβελ. Γιατί; Γνωρίζετε κάποιο άλλο σχετικό γεγονός στη σύγχρονη Ιστορία;

Δραστηριότητα 3

Διαβάστε σιωπηρά τις στροφές 139-141. Τι λέει η θεά στον ποιητή; Σε ποιο θέμα αναφέρεται; Κάνετε το ίδιο και με τις στροφές 157-158.

[επιστροφή](#)

3^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Απαγγείλετε τις στροφές 134-139 και προσπαθήστε να εντοπίσετε το γεγονός. Ποιος ευλογεί στη στροφή 134; Γιατί είναι κρεμασμένος; Γιατί τον αποκαλεί αρχηγό της Εκκλησίας (στρ. 135); Διαβάστε σχετικά με αυτό το γεγονός στο βιβλίο της Ιστορίας της Γ΄ Γυμνασίου ([σελ. 30-31](#)), αφού στις Στ΄ τάξης του Δημοτικού δεν αναφέρεται κάτι σχετικό με αυτό. Διαβάστε τώρα τις στροφές 113-116, όπου ο Σολωμός περιγράφει τα ίδια γεγονότα.

Δραστηριότητα 2

Διαβάστε σιωπηρά τη στροφή 137. Ποια είναι η κατάρα που αναφέρεται; Πώς την παρουσιάζει ο ποιητής στη στροφή 138; Παρατηρήστε τη στροφή 139. Προσέξτε με πόση μαεστρία ο Σολωμός περνά από το γεγονός με τον Πατριάρχη στην ανησυχία της Ελευθερίας για τη διχόνοια, ρίχνοντας μια «εντυπωσιακή» ποιητική γέφυρα.

Δραστηριότητα 3

Απαγγείλετε τη στροφή 130. Ποιος στέλνει τον κεραυνό; Εναντίον ποιου; Αν διαβάσετε τις στροφές 123-129 θα αντιληφθείτε την αναφορά του ποιητή στη θάλασσα, μιας και είναι συνυφασμένη με την ελληνική ιστορία. Επισκεφθείτε το Ψηφιακό Σχολείο και συγκεκριμένα δείτε στη [σελίδα 103](#) του βιβλίου Ιστορίας της Στ΄ τάξης. Σε ποιο γεγονός αναφέρεται ο ποιητής στη στροφή 130; Διαβάστε επίσης και τις σημειώσεις που έχει κρατήσει ο ίδιος κάτω από τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν», για να βεβαιωθείτε ότι το βρήκατε. Στο βιβλίο μπορείτε ακόμα να

διαπιστώσετε τη συμβολή της ναυτιλίας στον Αγώνα του 1821. Συμπληρωματικά απαγγείλετε και τις στροφές 131-133.

[επιστροφή](#)

4^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Διαβάστε σιωπηρά τις στροφές 88-120. Πού γίνονται αυτά τα γεγονότα (στρ. 88); Πότε λαμβάνουν χώρα (στρ. 97); Γιατί αναφέρεται ο Αχελώος (στρ. 105-111); Ποιοι είναι οι νικητές και ποιοι οι ηττημένοι; Μπορείτε να το αντιληφθείτε διαβάζοντας τη στροφή 112.

Δραστηριότητα 2

Το γεγονός που περιγράφεται παραπάνω θεωρείται «μικρό» για τη διάρκεια της επανάστασης, γι' αυτό δεν αναφέρεται σε κάποιο σχολικό βιβλίο. Επισκεφθείτε τη [Βικιπαίδεια](#) και πληκτρολογήστε «Πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου».

Δραστηριότητα 3

Η μάχη αυτή κερδήθηκε όχι μόνο με τα όπλα αλλά και με τη διπλωματία. Ποιους διακρίνετε στο κείμενο να έχουν αναλάβει αυτό το έργο; Συγκρίνετε την περιγραφή του κειμένου για το διάβα του Αχελώου από τους Τούρκους με τις αντίστοιχες στροφές του Ύμνου. Έπαιξε ρόλο η διαφωνία των δύο πασάδων και η διένεξή τους με τον τρίτο στην έκβαση της μάχης;

[επιστροφή](#)

5^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Απαγγείλετε τη στροφή 121. Σας θυμίζει τίποτε; Αν όχι, ρίξτε μια ματιά στις σημειώσεις του ποιητή στο τέλος της ιστοσελίδας μετά τον Ύμνο. Δείτε και μια παρόμοια εικόνα με αυτήν διαβάζοντας και στη συνέχεια απαγγέλλοντας τις στροφές 83-86. Παρατηρήστε την ειδυλλιακή εικόνα που δίνει ο ποιητής και προσπαθήστε να καταλάβετε τι εννοεί ακριβώς στην 85^η στροφή.

[επιστροφή](#)

6^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Διαβάστε την 35^η στροφή. Από εδώ ξεκινά η πτώση της Τριπολιτσάς. Διαβάστε επίσης τις στροφές 36-37. Παρατηρήστε στην 37^η στροφή το σημείο όπου γίνεται λόγος για παιδιά. Τι εννοεί ο ποιητής; Ρίξτε μια ματιά στις σημειώσεις του.

Δραστηριότητα 5

Επισκεφθείτε στο Ψηφιακό Σχολείο το βιβλίο *Ιστορίας* της Στ' Τάξης και συγκεκριμένα τη [σελίδα 99](#), και διαβάστε για το γεγονός της πτώσης της Τριπολιτσάς. Κάντε τις απαραίτητες συγκρίσεις μεταξύ του ιστορικού κειμένου και του ποιήματος. Καταγράψτε τις διαφορές αλλά και τις ομοιότητες.

Δραστηριότητα 6

Απαγγείλετε τις στροφές 75-82. Ποια πόλη αναφέρεται; Γνωρίζετε τι έγινε εκεί; Γιατί «πείναν και θανατικών» μαζί; Σας θυμίζει τίποτε; Διαβάστε ξανά της στροφές 81-82. Τι καταλαβαίνετε; Τι έχει συμβεί; Γιατί αναφέρεται ο Λεωνίδας στην 78^η στροφή;

[επιστροφή](#)

7^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Μεταβείτε στη [σελίδα 80](#) του βιβλίου *Ιστορίας* της Στ' Τάξης και διαβάστε τις «Ματιές στο παρελθόν». Πώς φάνηκε στους ξένους η Ελληνική Επανάσταση; Ήταν απαραίτητη η «θυσία» του Υψηλάντη; Γιατί η Ρωσία δεν υποστήριξε τον Υψηλάντη; Στο βιβλίο *Ιστορίας* της Γ' Γυμνασίου μπορείτε να διαβάσετε στη [σελίδα 35](#) για τη στάση που κράτησαν οι Μεγάλες Δυνάμεις απέναντι στον ελληνικό ξεσηκωμό.

Δραστηριότητα 2

Εντελώς διαφορετικά, αλλά ποιητικά, μπορείτε να διακρίνετε τη στάση των ξένων στο ελληνικό ζήτημα απαγγέλλοντας τις stroφές 24-30 του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν». Δείτε τη στάση της Αγγλίας στις stroφές 24-25, της Ρωσίας στην 24^η stroφή, αλλά και αυτήν της Αυστρίας στη stroφή 26. Ποιος είναι ο «σκασμένος» σύμφωνα με αυτά που διαβάσατε στα βιβλία *Ιστορίας*; Γιατί αναφέρεται το Αιγαίο στη stroφή 25; Γιατί ο ποιητής αποκαλεί «θηρίο» την Αγγλία;

[επιστροφή](#)

8^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Διαβάστε τη 18^η στροφή, που αφορά τον Ρήγα. Τι γνωρίζετε γι' αυτόν; Διαβάστε στο βιβλίο *Ιστορίας* της Στ' Τάξης και στη [σελίδα 59](#), μερικά στοιχεία για τη ζωή του. Πώς βοήθησε στον αγώνα; Ποια ήταν τα όπλα του;

[επιστροφή](#)

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Ένα σενάριο που έχει ως αντικείμενο τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» θα μπορούσε να είναι «τεράστιο» και να καλύπτεται από πλήθος δραστηριοτήτων. Όμως επειδή η γνώση του Ύμνου από την πλευρά των μαθητών είναι σχεδόν μηδαμινή, καλό είναι να ασχοληθούν με την ανάλυση και το περιεχόμενό του μόνο, και στη συνέχεια έπονται και τα άλλα.

Ένα από τα «άλλα» θα μπορούσε, για παράδειγμα, να είναι η συλλογή περισσότερων πληροφοριών για τον Εθνικό μας Ύμνο και για τους δημιουργούς του με τη μορφή βιογραφίας, αλλά και η ακρόαση περισσότερων εκτελέσεών του. Επίσης, θα ήταν ενδιαφέρον να συγκριθούν οι στίχοι του ελληνικού ύμνου με στίχους εθνικών ύμνων άλλων χωρών.

Το δεύτερο εναλλακτικό εγχείρημα θα μπορούσε να είναι η ηχογράφηση της απαγγελίας των στίχων του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν» από τους μαθητές, αλλά και το να τραγουδήσουν τον Ύμνο επιλέγοντας άλλες strofές του από τις υπόλοιπες 156, ίσως και με τη βοήθεια του καθηγητή μουσικής του σχολείου. Τέλος, μια προέκταση, περισσότερο εικαστική, θα ήταν να αναθέσουμε στους μαθητές να ζωγραφίσουν το πορτρέτο της Ελευθερίας, όπως «βγαίνει». Οι στίχοι του Σολωμού αναμένεται να δώσουν το κατάλληλο ερέθισμα αλλά και την έμπνευση για κάτι τέτοιο.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο θεωρήθηκε πάρα πολύ μεγάλο αλλά και πολύ δύσκολο για την Ε΄ Τάξη. Η πρόταση της εκπαιδευτικού που το εφάρμοσε είναι ότι αρμόζει καλύτερα στις ανάγκες των παιδιών της ΣΤ΄ Τάξης, τα οποία ασχολούνται στην Ιστορία με το ανάλογο θέμα. Η προαπαιτούμενη «ωριμότητα» των μαθητών/τριών

που αναφέρει ο συντάκτης του σεναρίου έχει σχέση και με την ηλικία αλλά και με τα ενδιαφέροντά τους. Έτσι, όπως προέβλεψε, τους/τις «δυσaréστησε» η συχνή αναφορά στα σχολικά βιβλία κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του σεναρίου.

Για τον λόγο αυτό αλλά και για το ότι δεν υπήρχε προβολικό μηχανήμα στο εργαστήριο Πληροφορικής επιλέχτηκαν για εφαρμογή συγκεκριμένα Φύλλα Εργασίας και δραστηριότητες αυτών. Η λογική αυτής της επιλογής ήταν να «πάρουν» τα παιδιά μια ιδέα από την ελληνική επανάσταση μέσω της γνωριμίας τους με τον εθνικό ύμνο. Εξάλλου στην επόμενη τάξη θα μελετήσουν αναλυτικά την Επανάσταση. Άρα, τελικά, το ζητούμενο ήταν η επαφή τους με τον ποιητικό λόγο του ύμνου. Αξίζει να επισημανθεί ότι η εκπαιδευτικός που το εφάρμοσε προσπάθησε να φερθεί έντιμα στα παιδιά σεβόμενη τα ενδιαφέρον τους αλλά και στον συντάκτη του σεναρίου προσπαθώντας να το εφαρμόσει όσο το δυνατόν καλύτερα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μέντελσον-Μπαρτόλντι., Κ. 2011. *Επίτομη Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, απόδοση Ελένη Γαρίδη. Αθήνα: Χ. Κ. Τεγόπουλος Εκδόσεις ΑΕ.

Κολιόπουλος, Ι. κ.ά. 2012. *Ιστορία του Νεότερου και σύγχρονου κόσμου, σχολικό εγχειρίδιο Στ' Δημοτικού*. Αθήνα: Βιβλιοσυνεργατική ΑΕΠΕΕ.

Λούβη, Ε. & Δ. Ξιφάρας. 2012. *Νεότερη και σύγχρονη Ιστορία, σχολικό εγχειρίδιο Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: Ν. Λιάπης Βιβλιοδετική ΑΕ.

ΤΕΚΜΗΡΙΑ

αρχείο: Φύλλα Εργασίας